

Litteraturstudie om hur patienter upplever information i tandvården

Litteraturstudie om hur patienter upplever information i tandvården

För att få en bättre bild av kunskapsläget när det gäller hur patienter upplever information i tandvården har vi, med hjälp av forskare, gjort en genomgång av publicerade studier på området.

Genomgången visar att kunskapen om hur patienter upplever informationen de får i tandvården är begränsad och att det finns få empiriska studier på området. Enbart en av de identifierade studierna (Sondell et al, 2002) är genomförd i Sverige. Utifrån de identifierade studierna så tycks patienter ha ett stort behov av att få information av och ha en dialog med sin tandläkare. Vidare anser patienter att skriftlig information, videor och appar kan vara viktiga som stöd för minnet och som påminnelse om viktig information, men patienter tycks föredra det som ett komplement till, snarare än ersättning för, dialogen mellan patient och tandläkare.

I denna sammanställning (bilaga till PM 2022:6 Tala om tänder) redogör vi för litteraturstudiens metod, genomförande och resultat. Samtliga studier som inkluderades i litteratursökningen finns redovisade i slutet av sammanställningen.

Syfte och frågeställningar

Vi har låtit forskare vid Odontologiska Fakulteten vid Malmö Universitet genomföra en systematisk litteratursökning med fokus på studier som berör information i tandvården. Ansvariga forskare har varit professor Björn Klinge och docent Aron Naimi-Akbar. Litteratursökningen utformades för att besvara följande frågeställningar:

1. Vilken typ av information (innehåll), alternativt vilken form av information (exempelvis skriftlig, muntlig, visuell), påverkar tandvårdspatienters upplevelser och/eller behandling?
2. Vilken typ av information, alternativt vilken form av information, vill tandvårdspatienter ha?
3. Vilken typ av information, alternativt vilken form av information, finns idag för tandvårdspatienter och hur mycket används olika former?

Enbart studier från länder som har ett tandvårdssystem som liknar det svenska inkluderades i studien, exempelvis studier från de nordiska länderna, samt från Storbritannien och Nederländerna. Alla typer av studiedesign som besvarar de aktuella frågeställningarna inkluderades, så även kvalitativa studier.

Analytiker Sara Korlén Schalling vid Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har, utifrån litteraturstudiens frågeställningar, gått igenom och sammanfattat de studier som identifierades i sökningen. Sammanfattningen har också granskats och godkänts av ansvariga forskare.

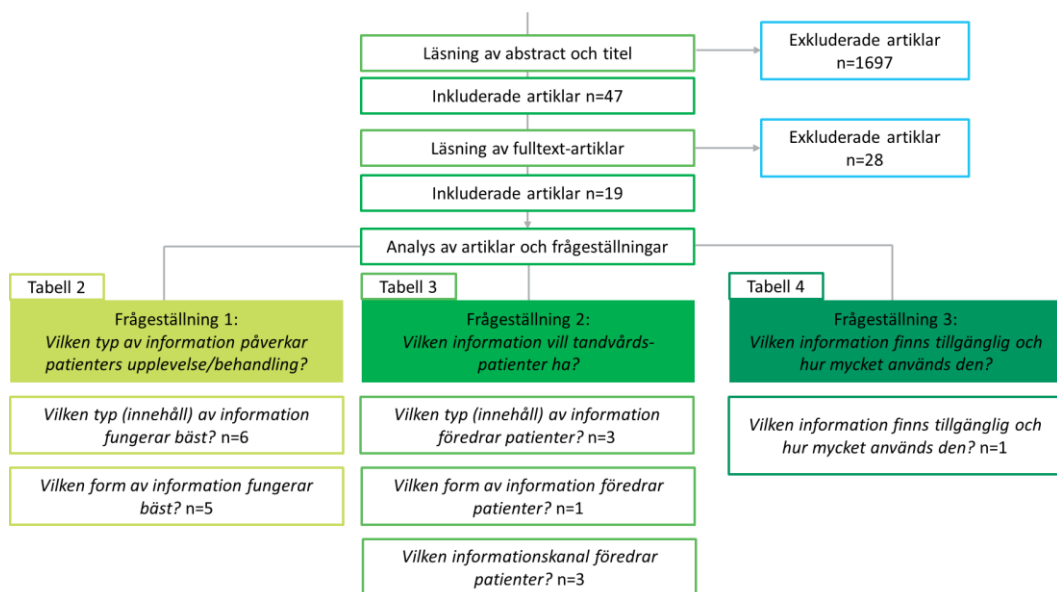
Metod

En sökstrategi togs fram i samarbete med en informationsspecialist på Malmö Universitetsbibliotek. Sökningen genomfördes i databaserna PubMed via NLM och Scopus via Elsevier den 11 november 2020 (se Tabell 1). Inga tidsmässiga avgränsningar gjordes i sökningen.

1 744 artiklar identifierades och ingick i det första steget av gallring, där artiklarnas abstract och titel granskades utifrån relevans i förhållande till frågeställning och inklusionskriterier.

47 artiklar gick vidare till fulltextgranskning, där de fullständiga artiklarna införskaffades och granskades utifrån relevans och metodologisk kvalitet. Totalt 19 studier inkluderades efter fulltextgranskningen. Forskarnas arbete sammanfattades i en underlagsrapport, där de inkluderade artiklarna bifogades i form av en referenslista. Därefter har vi analyserat de inkluderade artiklarna. Processen för litteratursökning och analys av de inkluderade artiklarna illustreras i Figur 1.

Figur 1. Beskrivning av processen för litteratursökning och analys av artiklar.

Tabell 1. Sökstrategi och antal träffar i PubMed via NLM

Intervention: Patient Information		
1	patient-information[Title/Abstract] OR patientinformation[Title/Abstract] OR patientcommunication[Title/Abstract] OR patienteducation[Title/Abstract]	31,446
2	"Patient Education as Topic"[Mesh]	86,016
3	1 OR 2	107,302
Setting: Oral Health Care		
4	oral-health[Title/Abstract] OR dental-health[Title/Abstract] OR dentist*[Title/Abstract] OR dental-care[Title/Abstract]	110,103
5	"Oral Health"[Mesh] OR "Dentistry"[Mesh] OR "Dental Health Services"[Mesh]	416,211
6	4 OR 5	456,207
Outcome: Patient Satisfaction		
7	satisfaction[Title/Abstract] OR QoL[Title/Abstract] OR quality-of- Life[Title/Abstract] OR qualitymeasure*[Title/Abstract] OR quality-of- care[Title/Abstract] OR patient-compliance[Title/Abstract] OR patientparticipat*[Title/Abstract] OR outcomeassessment*[Title/Abstract] OR patientoutcome*[Title/Abstract] OR patient-experience* [Title/Abstract]	520,796
8	"Patient Satisfaction"[Mesh] OR "Quality of Health Care"[Mesh] OR "Treatment Outcome"[Mesh] OR "Quality of Life"[Mesh] OR "Patient Compliance"[Mesh] OR "Patient Participation"[Mesh]	7,128,129
9	7 OR 8	7,297,874
Combined:		
10	3 AND 6 AND 9	1,570

De identifierade artiklarna analyserades utifrån tre frågeställningar

De inkluderade artiklarna analyserades utifrån litteraturstudiens frågeställningar. Det gjordes också en kartläggning av var studierna var genomförda, vilken typ av tandvårdsverksamhet som studierna genomfördes i och vilken population av patienter som ingår i studierna.

- **Frågeställning 1:**

Elva studier undersöker hur information påverkar en rad utfallsmått i tandvården. Sex av studierna belyser effekten av informationens innehåll, exempelvis vad informationen handlar om. Fem av studierna belyser effekten av vilken form informationen har, exempelvis om informationen ges i verbal, skriftlig eller audiovisuell form. Se tabell 2 för en översikt av dessa artiklar.

- **Frågeställning 2:**

Sju av studierna handlar om vilka preferenser patienter har när det gäller att få information i tandvården. Tre av studierna undersöker vilket informationsinnehåll patienterna vill ha. En av studierna undersöker om patienter föredrar muntlig, skriftlig eller visuell information. Tre av studierna undersöker vilken informationskanal patienter föredrar, exempelvis om de vill ha information i samtal med sin tandläkare eller via mobil-appar. Se tabell 3 för en översikt av dessa artiklar.

- **Frågeställning 3:**

En av studierna handlar om tillgången till information för patienter i tandvården, se tabell 4.

Enkäter är en vanlig metod för att mäta patientupplevelser och en majoritet av studierna vänder sig till vuxna patienter

En stor del av studierna är experimentella studier eller tvärsnittsstudier och enkäter är en vanlig metod för att mäta patientupplevelser. Flera av studierna kombinerar flera datakällor och metoder (s.k. mixed-method-studier), exempelvis observationer, intervjuer och enkäter. Två av studierna är kvalitativa intervjustudier.

Studierna är publicerade mellan år 1997 och 2020 och mer än hälften av studierna publicerades för mer än tio år sedan. Flest studier är genomförda i Storbritannien (nio studier), följt av Nederländerna (fyra studier) och USA (tre studier). Endast en av de identifierade studierna, från 2002, är genomförd i Sverige.

En majoritet av studierna (elva studier) inkluderar vuxna patienter i tandvården. Två studier vänder sig till barn och ungdomar och en studie fokuserar på unga vuxna. Fyra av studierna inkluderar både barn och vuxna och en av studierna fokuserar på tandläkares upplevelser.

Sex studier har genomförts i reguljär tandvård och sex studier fokuserar på besök där patienten ska genomgå eller genomgår tandreglering. Ett fåtal studier berör mer specifika ingrepp som tandimplantat (tre studier) och tandkirurgiska ingrepp (en studie). Tre studier fokuserar på patienter som söker akuttandvård.

Studier om hur information påverkar patienters upplevelser och behandling

Studierna som undersöker hur information påverkar patienter (frågeställning 1) visar att kommunikationen mellan tandläkare och patient är viktig och har en påverkan på patientens upplevelse och nöjdhet med sin tandvård.

Enligt studierna är det viktigt att tandläkaren är lyhörd i sin kommunikation för patientens funderingar och ger patienten utrymme att ställa frågor. Studierna visar också att patienters förmåga att minnas instruktioner och överenskommelser som diskuteras under tandvårdsbesöket är begränsad.

Flera experimentella studier visar att information som ges i audiovisuell form (exempelvis genom film) gör att patienten minns innehållet bättre jämfört med skriftlig information. En studie visar dock att audiovisuell information kan öka patientens oro inför ingrepp i munnen, jämfört med att få samma information verbalt.

En studie av både barn och deras föräldrar visar att behovet av skriftlig information, som komplement till den information som lämnas under besöket, är av särskilt stor vikt när patienten är ett barn, då barnens förmåga att minnas vad som sades under besöket är mer begränsad jämfört med föräldrarnas.

Tandläkarens förmåga att informera och kommunicera med patienten har betydelse för patientupplevelsen

I en studie av Schouten, Eijkman och Hoogstraten (2003) undersöktes hur patienters och tandläkares kommunikativa beteenden påverkar deras nöjdhet med besöket. Besöken videofilmades och analyserades och både patienter och tandläkare fick bedöma hur nöjda de var med besöket. Resultaten visar att patienternas nöjdhet med besöket påverkas av tandläkarens sätt att kommunicera och forskarna drar slutsatsen att det är viktigt att utbilda och träna tandläkare i goda kommunikationsfärdigheter.

I en svensk studie av Sondell, Söderfeldt och Palmqvist (2002) studerades hur kommunikationen mellan patient och tandläkare påverkar patientnöjdheten med besökets innehåll och resultat. Studien följer 61 patienter som ska sätta in tandproteser och ett av besöken spelas in och analyseras med fokus på patientens och tandläkarens kommunikation. Patienten fick också fylla i enkäter gällande sina upplevelser. Resultaten visar att vad patienter och tandläkare pratar om under sina besök påverkar patienternas nöjdhet. Patienter som haft en kvinnlig tandläkare var också mer nöjda med sina besök. Utifrån resultaten argumenterar forskarna för att patienter bör ges goda möjligheter att ställa frågor och prata om sin munhälsa och att tandläkare ska undvika att styra samtalet och istället vara lyhörda för vad patienten vill prata om.

I en studie av Asan, Zhan och Acharya (2013) undersöks hur tandläkaren använder den digitala journalen under besöket och hur det påverkar kommunikationen mellan patient och tandläkare samt patientens upplevelse. Resultaten visar att olika professionsgrupper använder den elektroniska journalen på olika sätt. Resultaten visade vidare att personalen kände sig obekväma med att använda den elektroniska journalen under besöket om det inte gick att samtidigt hålla ögonkontakt och föra ett samtal med patienten. Patientenkäten visar att vissa patienter upplevde frustration kopplat till att tandläkaren arbetade med den elektroniska journalen under besöket, samt att tandläkaren inte gav patienterna tillräcklig uppmärksamhet när de pratade.

Patienter har en begränsad förmåga att minnas informationen de får under besök i tandvården, särskilt när det gäller råd om egenvård

I en studie av Misra et al (2013) undersöks vilken typ av information patienter minns efter att ha besökt tandläkaren och hur det i sin tur påverkar nöjdheten med besöket. Resultaten visar att patienterna överlag mindes cirka 25 procent mindre av det som diskuterats och beslutats under besöket jämfört med tandläkarna. Den information som patienterna hade svårast att minnas var råd om egenvård och tandläkarna upplevde att de ägnat sig ungefär dubbelt så mycket åt den typen av rådgivning, jämfört med vad patienterna mindes. Det fanns dock inget samband mellan hur mycket patienterna kom ihåg av besöket och hur nöjda de var. Forskarna drar slutsatsen att kompletterande skriftlig information kan vara viktigt för att patienten ska följa de råd som ges under ett besök.

I en experimentell studie av ungdomar (12–14 år) som skulle genomgå tandreglering undersöker Nasr, Sayers och Newton (2011) vilken betydelse olika typer av information har på patienters förväntningar på sin behandling. Resultaten visar att det inte fanns några skillnader i förväntningar mellan den grupp som fått skriftlig information om tandreglering jämfört med den grupp som fått information av mer allmän karaktär. Forskarna drar slutsatsen att kostnaderna för att genomföra informationsinsatser kan behöva vägas mot att de tycks ha ett begränsat värde.

I en studie av Patel, Forbes och Gibson (2010) har man undersökt hur olika typer av information kan påverka antalet uteblivna besök i tandvården. Studien visar att enkla förändringar i utformningen av den information som skickas till patienter, såsom typsnittet i kallelsen, kan minska andelen uteblivna besök.

Information via video är lättare för patienter att minnas än skriftlig information, men bilder på ingrepp i munnen kan göra patienter mer oroliga

Mladenovski och Kieser (2008) har i en experimentell studie studerat om det har betydelse om information till patienter ges skriftligt eller genom multimedia-program. Resultaten visade att patienter som fått information genom ett multimedia-program hade en betydligt högre kunskapsnivå (63 procent) om planerade ingrepp, jämfört med de patienter som fått en informations-broschyr (39 procent). 75 procent av patienterna uppgav att de föredrog multimedia-alternativet, jämfört med enbart 15 procent som föredrog skriftlig information. De som fått informationen via ett multimedia-program ansåg också att innehållet i högre grad var till hjälp för dem (93 procent), jämfört med de som fått skriftlig information (15 procent).

Liknande resultat framkommer i en studie av Patel, Moles och Cunningham (2008), där man jämförde skriftlig och datorbaserad information till patienter. Resultaten visar att de patienter som fått informationen via ett datorprogram hade ett signifikant bättre minne av den information de fått, jämfört med de som fått ta del av informationen genom en broschyr.

Al-Silwadi, Gill, Petrie och Cunningham (2015) visar i sin studie att video-baserad information kan vara ett viktigt komplement till besök i tandvården. I studien undersöks betydelsen av att ge patienter kompletterande information i form av en film på YouTube,

utöver den information som ges verbalt och skriftligt i samband med besök hos tandläkaren. Resultaten visar att de patienterna som tittat på den kompletterande videon kom ihåg signifikant mer av innehållet jämfört med gruppen patienter som enbart fått information i samband med sitt besök.

En studie av Camacho-Alonso, Vilaplana-Vivo, Caballero-Guerrero, Pato-Mourelo och Sánchez-Siles (2019) visar på fördelar med audio-visuell information, men också på tänkbara risker med att låta patienter ta del av information i sådan form. Studien visar att patienterna som fått verbal och audiovisuell information om ett förestående tandimplantat var lika nöjda med informationen de fått, men att de som fått se en film om ingreppet var signifikant mer rädda och oroliga inför implantatoperationen.

Skriftlig information är ett viktigt komplement för barn i tandvården, då barn minns mindre av besöket än sina föräldrar

Thomson, Cunningham och Hunt (2001) har studerat om skriftlig, verbal eller visuell information är lättare eller svårare att minnas för barn, jämfört med deras föräldrar, efter att de besökt tandvården. Resultaten visar att föräldrarna kom ihåg mer av den information som tandläkaren förmedlat under besöket, jämfört med barnen. Vidare var det små skillnader mellan de olika informationsformerna, men forskarna såg indikationer på att verbal information (utan skriftlig information som komplement) var otillräckligt för att minnas det som förmedlades under besöket.

Studier om vilken information patienter vill ha

Studierna som handlar om vilken information patienter vill ha i tandvården (frågeställning 2) visar att patienter generellt tycker det är viktigt med information och att det inte finns några tydliga skillnader när det gäller informationsbehov mellan grupper med olika demografisk eller socioekonomisk profil.

Studierna visar också att patienters behov av information inte hänger ihop med hur informationssökande patienten är i mötet med tandläkaren, vilket indikerar att alla patienter inte har samma förmåga att efterfråga information och göra sig själva delaktiga.

Studier som undersöker vilken form av information och vilka informationskanaler som patienter föredrar visar att mötet med tandläkaren är en viktig och efterfrågad källa till information. Skriftliga och audio-visuella informationsstöd kan vara viktiga, som ett komplement till dialogen med tandläkaren. Information genom mobil-appar upplevs också som en bra kanal för information, framförallt om det används i samband med att patienten också besöker tandvården. Det också viktigt enligt patienter att innehållet kan anpassas till olika individers behov och att appar innehåller interaktiva funktioner.

Patienter värderar information högt men alla patienter har inte samma förmåga att be om information och göra sig delaktiga

Holt och McHugh (1997) undersöker i en studie vad patienter värderar som viktigt för att stanna kvar hos samma tandläkare över tid och vilken information patienter har behov av att få i tandvården. Studien visar att uppmärksamhet och omsorg är den faktor som flest patienter skattar som mycket viktig (90 procent), följt av att tandläkaren ger god smärtlindring och är säkerhetsmedveten (79–82 procent). En majoritet av patienterna (73

procent) uppgav också att det var mycket viktigt att tandläkaren gav information om och förklarade vad behandlingen innebär.

En studie av Schouten, Eijkman och Hoogstraten (2004) bekräftar bilden av att information är viktigt för patienten. Studien visar att patienter både i reguljär och akut tandvård har ett stort behov av att bli informerade. Patienternas behov av att vara delaktiga i beslut kopplade till behandlingen är dock något lägre i akuttandvården. Studien visar också att det inte finns några tydliga skillnader mellan grupper vad gäller behovet av att få information, utifrån exempelvis ålder, kön eller utbildningsnivå.

I en studie av Schouten, Hoogstraten och Eijkman (2003) undersöks hur patienters deltagande och informationssökande beteende i tandvården varierar, samt i vilken utsträckning det skiljer sig åt mellan patienter som har olika tandläkare och olika sociodemografisk profil. Resultaten visar att det inte fanns något samband mellan patienters behov av information och hur informationssökande patienten själv var under besöket. Inte heller tandläkarens beteende under besöket eller patientens socio-demografiska profil hade något samband med hur patienterna betedde sig. Forskarna drar slutsatsen att alla patienter inte har samma förmåga att efterfråga information och göra sig själva delaktiga, även när de har behov av det. Detta visar på värdet av att tandläkare arbetar strukturerat med informationsöverföring för att göra tillgången till information mer likvärdig.

Många patienter föredrar att få information genom dialog med sin tandläkare, men internet är en viktig informationskälla när patienter själva ska söka information

I en enkätstudie av Verploegen och Schuller (2019) undersöks hur unga vuxna föredrar att få information om erosivt tandslitage, som är en särskild typ av tandskada. Resultaten visade att en övervägande majoritet av patienterna (89 procent) föredrog att i första hand få information från sin tandläkare, eller annan professionell, i samband med besök i tandvården. Patienterna uppgav också att de gärna ville ha skraddarsydd skriftlig information som ett komplement till besöket hos tandläkaren, för att hjälpa dem att minnas vad de pratat med sin tandläkare om. När deltagarna fick uppge hur de själva föredrog att söka information så angav 80 procent att de föredrog att göra sökningar på internet och 56 procent föredrog att fråga sin tandläkare. Enbart 3 procent uppgav att de föredrog att använda en mobil-app.

Studien av Stephens, Ryan och Cunningham (2013) bekräftar bilden av att tandläkaren är en viktig källa till information för patienten. I studien undersöktes hur unga patienter (10–16 år), som funderar på att genomgå tandreglering, önskar att få information om ingreppet. Ungdomarna uppgav att de i första hand föredrog att prata med en specialiserad tandläkare, antingen med en ortodontist (specialist i tandreglering, ortodonti), (26 procent) eller med en tandläkare speciellt inriktad på allmäntandvård (10 procent). 12 procent av ungdomarna föredrog att prata med familjemedlemmar (12 procent). Patienter föredrog i viss utsträckning att se på film (10 procent) eller att läsa informationsbroschyrer (10 procent) om ingreppet.

Harris et al (2020) undersöker i en experimentell studie om patienter föredrar att få information om sin kariesrisk muntligt eller genom visuella hjälpmedel. Resultaten visar återigen att patienterna lägger stor vikt vid att få verbal information från tandläkaren, drygt hälften av deltagarna (51 procent) föredrog det. En tredjedel (35 procent) av

deltagarna önskade att få information genom fotografier som illustrerar riskområden i munhålan, och enbart 14 procent föredrog att få information via en visuell illustration av deras riskprofil genom en s.k. ”trafikljus”-metod.

Patienter menar att mobilapplikationer kan vara en bra källa till information om de används i samband med att patienten också besöker sin tandläkare

I en kvalitativ studie av Bohn, McQuistan, McKernan och Askelson (2013) undersöker forskare patienters upplevelser och preferenser gällande den information de får vid användande av olika mobilapplikationer. Studien visar att deltagarna tycker att appar bör användas i samband med att patienten också besöker en tandläkare, som beskriver de planerade ingreppen. Deltagarna ansåg också att apparnas innehåll behövde anpassas till olika användares behov och interaktiva funktioner var överlag uppskattade. Gällande apparnas visuella utförande föredrog patienterna estetiskt tilltalande bilder, som inte visade anatomiska strukturer såsom tandroten.

Studier om vilken information som finns tillgänglig för patienter

En av de inkluderade studierna undersöker tillgången till information för patienter och i vilken utsträckning den används (frågeställning 3), vilken beskrivs nedan. Också i vissa av de andra studierna har vi identifierat resultat som belyser tillgången till och användningen av information för patienter. Sammanfattningsvis visar studierna att tillgången till information i tandvården generellt är låg och att dialogen i mötet mellan patient och tandläkare i allmänhet är begränsad.

Tandläkare informerar och kommunicerar med sina patienter i alltför låg utsträckning

Rozier, Horowitz och Podschun (2011) har genomfört en nationell enkätundersökning (i USA) som syftar till att kartlägga vilka tekniker för information och kommunikation som tandläkare använder sig av i kontakten med sina patienter. Ungefär två tusen privatpraktiserande tandläkare besvarade enkäten. Deltagarna fick ange vilka informations- och kommunikationstekniker de använde sig av, samt hur ofta, under en vanlig arbetsvecka. Resultaten visar att tandläkarna i genomsnitt använde sju av de arton angivna kommunikationsteknikerna, vilket författarna beskriver som en generellt låg grad av information och kommunikation från tandläkarnas sida. Några av de vanligaste teknikerna, som mer än två tredjedelar av tandläkarna använde sig av, var att dela ut skriftligt material, använda modeller eller röntgenbilder för att förklara, tala långsamt eller använda ett förenklat språk. Faktorer som tidsbrist och tandläkarens utbildning inom kommunikationsfärdigheter påverkade i vilken omfattning tandläkaren praktiserade olika tekniker. Författarna drar slutsatsen att studien synliggör behovet av att tandläkare får mer träning i kommunikationsfärdigheter, samt att det finns behov av tydligare riktlinjer och metoder för hur tandläkare ska informera och kommunicera med sina patienter.

Information till patienter i tandvården är begränsad och patienter söker sällan information om tandvård på egen hand

En av de tidigare presenterade studierna om erosivt tandslitage, av Verploegen och Schuller (2019), belyser delvis frågor om patienters tillgång till och användning av information. Resultaten visar att patienternas kunskapsnivå om sin egen tandhälsa generellt är låg och hälften av deltagarna uppgav att de aldrig fått information om erosivt tandslitage i samband med besök i tandvården. Två tredjedelar av deltagarna uppgav att de aldrig sökt efter information om tandvård på egen hand.

I studien av Stephens, Ryan och Cunningham (2013), som tidigare beskrivits, undersöks hur unga patienter själva söker efter information om tandreglering. Resultaten visar att de vanligaste informationskanalerna som ungdomarna använde sig av var att prata med en tandläkare (66 procent), att prata med kompisar (66 procent) eller att läsa informationsbroschyrer (64 procent). Enbart åtta procent uppgav att de hade använt sig av internet som källa för information och en orsak var deras osäkerhet gällande hur tillförlitlig information på internet är.

Sammanställning av de inkluderade studierna

Nedan finns tabeller som redovisar de studier som inkluderades i litteraturstudien, kategoriserade utifrån vilken av litteraturstudiens frågeställningar de berör. Fullständiga referenser finns i efterföljande referenslista.

Tabell 2. Frågeställning 1: Vilken typ av information påverkar tandvårdspatienters upplevelser och/eller behandling?

Författare (År)	Frågeställning	Design/ Metod	Resultat/Slutsats
Al-Silwadi, FM. et al (2015)	Är audiovisuell information (i form av video) i kombination med sedvanlig information (verbal och skriftlig) mer effektiv för att öka patienternas kunskap, jämfört med sedvanlig information, vid tandreglerings-behandling?	Experimentell studie (RCT)	Patienternas kunskap ökade mer hos de som fick audiovisuell information över internet i jämförelse med de som fick sedvanlig information.
Asan, O. et al (2013)	Hur använder tandläkare den elektroniska journalen under patientmöten och hur påverkar det patient-tandläkar-kommunikationen och hur upplever patienter det?	Mixed-method: Kvalitativ intervjustudie och tvärsnittsstudie (enkät)	Vissa yrkesgrupper upplevde att användandet av elektronisk journal kunde påverka kommunikationen med patienten, exempelvis genom att man förlorade ögonkontakten. Patienterna upplevde att datoranvändandet var distraherande och att det påverkade besöksupplevelsen negativt.
Camacho-Alonso, F. et al (2019)	Påverkar preoperativ information i audiovisuell respektive verbal form patienternas rädsla och nöjdhet efter implantat-operation?	Experimentell studie (RCT)	Audiovisuell information gjorde patienterna mer rädda än verbal information, men det fanns ingen skillnad mellan grupperna gällande hur nöjda patienterna var med informationen.
Misra, S. et al (2013)	Vad minns patienter efter ett tandvårdsbesök och hur ser samstämmigheten ut mellan patient och behandlare gällande konsultationens innehåll och hur påverkar det i sin tur patientnöjdheten?	Mixed-method: Tvärsnittsstudie (enkät) och kvalitativ analys av besöks-anteckningar	Patienterna hade bristfälliga minnen av de råd de fått och mindes mindre än tandläkarna av besökets innehåll. Det fanns inget påtagligt samband mellan vad patienterna mindes och patientnöjdhet.
Mladenovski, A. et al (2008)	Är multimedia-information (film) ett bättre sätt att informera än en skriftlig informations-broschyr inför visdoms-tandskirurgi?	Experimentell studie (RCT)	Patienterna som fick se en film var mer nöjda med informationen och lärde sig mer om ingreppet jämfört med de som fick en broschyr. Patienterna ansåg att den bästa formen av information var en kombinationen av att få se film, få en broschyr och få prata med personalen.

Författare (År)	Frågeställning	Design/ Metod	Resultat/Slutsats
Nasr, IH. et al (2011)	Påverkar innehållet i en informationsbroschyr (om fluor respektive tandreglering) förväntningarna inför tandreglering (ortodontisk behandling)?	Experimentell studie (RCT)	Broschyrenas innehåll påverkade inte patienternas förväntningar på sin tandregleringsbehandling.
Patel, JH. et al (2008)	Minns patienter information om tandreglering bättre med hjälp av datorbaserad visuell information jämfört med en skriftlig broschyr inför sin behandling?	Experimentell studie (RCT)	Patienterna som fått datorbaserad visuell information kom ihåg mer av informationen än patienter som fått en skriftlig broschyr.
Patel P et al (2000)	Varför uteblir patienter i tandvården och kan förändringar i kallelsen kan minska antalet uteblivna besök?	Experimentell studie (CT)	En majoritet av de som uteblev var arbetslösa. Enkla förändringar av kallelser och bokningskort, såsom typsnitt, papperstyp och innehåll, minskade antalet uteblivna besök.
Schouten, BC. et al (2003)	Hur ser sambandet ut mellan patienters och tandläkares kommunikativa beteende och hur nöjda de är med tandvårdsbesöket?	Mixed- method: Tvärsnittsstudie (enkät) + analys av video av kommunikationsbeteende	Patientnöjdheten påverkades av tandläkares kommunikationsbeteenden, men det fanns inget samband mellan tandläkares nöjdhet och det egna eller patientens kommunikationsbeteende. Det fanns inget samband mellan hur nöjda patienterna och tandläkarna var med respektive besök.
Sondell, K. et al (2002)	Påverkar den verbala kommunikationen mellan tandläkare och patient patientnöjdheten direkt efter behandlingen och efter 3 månader?	Mixed-method: Longitudinell enkätstudie + analys av ljudupptagningar vid besök	De patienter som gick hos kvinnliga tandläkare var på lång sikt mer nöjda än patienter med manliga tandläkare. Det var viktigare att tandläkaren lyssnade och gav utrymme för patientens frågor, än att de själva pratade, för att patienter skulle vara nöjda med besöket.
Thomson, AM. et al (2001)	Med hjälp av vilken form av information (muntlig, skriftlig eller visuell) minns tandregleringspatienter (9-16 år) och deras föräldrar informationen bäst, på kort sikt (10-15 min) och på lång sikt (8 veckor)?	Experimentell studie (CCT)	Det var generellt små skillnader mellan metoderna. Patienterna (9-16 år) hade svårare att komma ihåg muntlig information jämfört med föräldrarna och föräldrarna var också mer uppmärksamma på muntliga instruktioner jämfört med patienterna.

Fotnot: RCT = Randomized Controlled Trial, CT = Controlled Trial, CCT = Controlled Clinical Trial

Tabell 3. Frågeställning 2: Vilken typ av information vill tandvårdspatienter ha?

Författare (År)	Frågeställning	Design/ Metod	Resultat/Slutsats
Bohn, CE. et al (2018)	Hur ser patienternas upplevelse och preferenser ut gällande användningen av appar för att få information i tandvården?	Kvalitativ intervjustudie	Patienterna uppskattade apparna men ville också att en tandläkare förklarade. Patienterna ville ha skräddarsydd information i apparna och föredrog interaktiva funktioner.
Harris, R. et al (2020)	Föredrar patienter att få information om sin kariesrisk muntligt eller genom olika visuella hjälpmedel och hur påverkar det patienternas tandvårdsbeteende och vilja att betala för tandvård?	Experimentell studie (RCT)	De flesta föredrog att få muntlig information om sin tandhälsa. En tredjedel föredrog att se ett fotografi som visade på riskområden för karies och plack i munnen. En liten andel föredrog en visuell illustration av deras riskprofil (s.k. trafikljus-metoden). Det fanns inga skillnader mellan grupperna gällande patienternas tandvårdsbeteende och patienter som bodde i utsatta områden var mindre villiga att betala för tandvård
Holt, VP. et al (1997)	Vilka faktorer tycker patienter är de viktigaste för att vilja stanna hos en viss tandläkare eller tandvårdsmottagning?	Tvärsnittsstudie (enkät)	Patienterna tyckte omsorg och uppmärksamhet var det viktigast för att stanna kvar. En stor majoritet angav också att det var mycket viktigt att få information om sin behandling.
Schouten, BC. et al (2003)	Finns det patientspecifika faktorer som påverkar deras efterfrågan av information och delaktighet i sin tandvårdsbehandling, tex personlig preferens, coping style, sociodemografiska variabler och tandläkarens kommunikativa beteende?	Mixed-method: Tvärsnittsstudie (enkät) + analys av video av kommunikationsbeteende	Det fanns inget samband mellan patienternas behov av information och delaktighet och deras informations-sökande beteende under mötet. Inte heller några samband mellan patienternas behov och andra personfaktorer som socioekonomi. Det fanns inga samband mellan tandläkarens kommunikativa beteende och patienternas informations-sökande beteende.
Schouten, BC. et al (2004)	Hur mycket information vill tandvårdspatienter i akut och reguljär tandvård ha och hur mycket vill de vara delaktiga i beslut kring deras tandvård?	Tvärsnittsstudie (enkät)	Patienter i både reguljär och akut tandvård hade större behov av att få information om sin tandvård än att få vara delaktiga i besluten.

Författare (År)	Frågeställning	Design/ Metod	Resultat/Slutsats
Stephens, R. et al (2013)	Hur söker ungdomar som funderar på att genomgå tandreglering efter information, varför söker de information och hur vill de att informationen ska vara tillgänglig?	Mixed-method: Tvärsnittsstudie (enkät) + kvalitativ analys av intervjuer	Den vanligaste informationskällan var att vända sig till en tandläkare, följt av att prata med vänner eller läsa informationsbroschyrer. Förvånansvärt få hade använt internet. Ungdomarna ville helst ha information genom att prata med en tandregleringsspecialist. Ungdomarna ville ha information om hur tandregleringen gick till, om det gjorde ont, samt veta mer om processen påverkade deras möjligheter att äta och prata.
Verploegen, VJN. et al (2019)	Hur mycket vet unga vuxna om tanderosion och hur vill de helst ha information om det?	Tvärsnittsstudie (enkät)	Patienterna föredrog att få informationen direkt av sin tandläkare under besöket med kompletterande, skraddarsydd skriftlig information. Det fanns tydliga brister i kunskapen om tanderosioner och det fanns ett samband mellan kunskap och patientens utbildningsnivå.

Fotnot: RCT = Randomized Controlled Trial

Tabell 4. Frågeställning 3: Vilken typ av information finns idag för tandvårdspatienter och hur mycket används olika former?

Författare (År)	Frågeställning	Design/ Metod	Resultat/Slutsats
Rozier, RG. et al (2011)	Vilka kommunikationstekniker använder tandläkare och finns det skillnader i hur olika tandläkare kommunicerar?	Tvärsnittsstudie (enkät)	Det fanns generellt brister i hur mycket tandläkare använde sig av beprövade kommunikationstekniker. De vanligaste teknikerna var att dela ut skriftligt material, att prata långsamt samt att använda modeller för att förklara. Tandläkarens kommunikationstekniker påverkades av faktorer som tidsbrist och tandläkarens utbildning i kommunikation.

Referenser

- Al-Silwadi, F.M., Gill, D.S., Petrie, A. & Cunningham, S.J. (2015) Effect of social media in improving knowledge among patients having fixed appliance orthodontic treatment: A single-center randomized controlled trial. *American journal of orthodontics and dentofacial orthopedics*, 148, 231-7.
- Asan, O., Ye, Z. & Acharya, A. (2013) Dental care providers' and patients' perceptions of the effect of health information technology in the dental care setting. *Journal of the American Dental Association*, 144 (9), 1022-9.
- Bohn, C.E., McQuistan, M.R., McKernan, S.C. & Askelson, N.M. (2018) Preferences related to the Use of Mobile Apps as Dental Patient Educational Aids: A Pilot Study. *Journal of prosthodontics: official journal of the American College of Prosthodontists*, 27 (4), 329-34.
- Camacho-Alonso, F., Vilaplana-Vivo, J., Caballero-Guerrero, P.M., Pato- Mourelo, J. & Sánchez-Siles, M. (2019) Impact of audiovisual information on anxiety and fear in patients undergoing dental implant treatment. *Clinical implant dentistry and related research*, 21 (6), 1189-98.
- Harris, R., Lowers, V., Lavery, L., Vernazza, C., Burnside, G., Brown, S. & Ternent, L. (2020) Comparing how patients value and respond to information on risk given in three different forms during dental check-ups: the PREFER randomised controlled trial. *Trials*, 21 (21), 1-11.
- Holt, V.P. & McHugh, K. (1997) Factors influencing patient loyalty to dentist and dental practice. *British Dental Journal*, 183, 365-370.
- Misra, S., Daly, B., Dunne, S., Millar, B., Packer, M. & Asimakopoulou, K. (2013) Dentist-patient communication: what do patients and dentists remember following a consultation? Implications for patient compliance. *Patient Prefer Adherence*, 7, 543-549.
- Mladenovski A. & Kieser, J.A. (2008) The efficacy of multimedia pre-operative information for patients: a pilot study. *The New Zealand Dental Journal*, 104 (2), 36-43.
- Nasr, I.H., Sayers, M. & Newton, T. Do patient information leaflets affect patients' expectation of orthodontic treatment? A randomized controlled trial. *Journal of Orthodontics*, 38 (4), 257-268.
- Patel, J.H., Moles, D.R. & Cunningham, S.J. (2008) Factors affecting information retention in orthodontic patients. *American journal of orthodontics and dentofacial orthopedics*, 133 (4), S61-S67.
- Patel, P., Forbes, M. & Gibson, J. (2000) The reduction of broken appointments in general dental practice: an audit and intervention approach. *Primary Dental Care*, 7 (4), 141-144.
- Rozier, R.G., Horowitz, A.M. & Podschun, G. (2011) Dentist-patient communication techniques used in the United States: the results of a national survey. *Journal of the American Dental Association*, 142 (5), 518-530.
- Schouten, B.C., Eijkman, M.A.j. & Hoogstraten, J. (2004) Information and participation preferences of dental patients. *Journal of Dental Research*, 83 (12), 961-965.

- Schouten, B.C., Eijkman, M.A.j. & Hoogstraten, J. (2003). Dentists' and patients' communicative behaviour and their satisfaction with the dental encounter. *Community Dental Health*, 20 (1), 11-15.
- Schouten, B.C., Hoogstraten, J. & Eijkman, M.A.J. (2003). Patient participation during dental consultations: The influence of patients' characteristics and dentists' behavior. *Community Dentistry and Oral Epidemiology*, 31 (5), 368-377.
- Sondell, K., Söderfeldt, B. & Palmqvist S. (2002) Dentist-patient communication and patient satisfaction in prosthetic dentistry. *International Journal of Prosthodontics*, 15 (1), 28-37.
- Stephens, R., Ryan, F.S. & Cunningham, S.J. (2013) Information-seeking behavior of adolescent orthodontic patients. *American journal of orthodontics and dentofacial orthopedics*, 143 (3), 303-309.
- Thomson, A.M., Cunningham, S.J. & Hunt, N.P. (2001) A comparison of information retention at an initial orthodontic consultation. *European journal of orthodontics*, 23 (2), 169-178.
- Verploegen, V.J.N. & Schuller, A.A. (2018) Erosive tooth wear: Knowledge among young adults and their preferred information sources. *International Journal of Dental Hygiene*, 17 (1), 85-92.